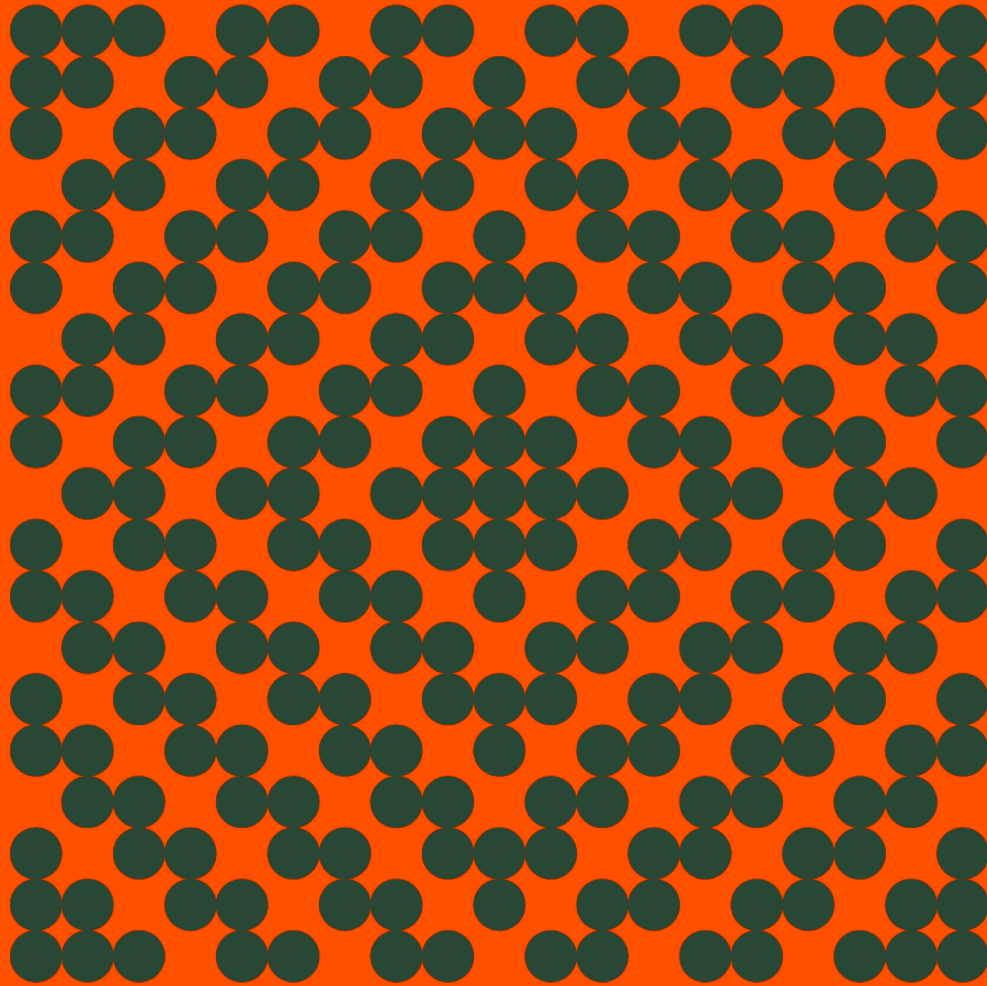

WISE

Miten Suomi varautuu viheliäisiin murroksiin?

Markku Wilenius, Tulevaisuuden tutkimuksen professori,
Unesco-professori, Turun yliopisto

Seminaari 16. tammikuuta 2019 klo 13–15, Tiedekulma, Helsinki

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

UNESCO Chair in Learning Society
and Futures of Education,
University of Turku, Finland

Resilienssi yhteiskunnan ominaisuutena

- **Resilienssin määritelmä** [kokonaisturvallisuuden sanasto]: Suomalaisen yhteiskunnan **kriisikestävyys** on yksilöiden ja yhteisöjen kyky ylläpitää toimintakykyä **muuttuvissa olosuhteissa** sekä **valmius kohdata häiriöitä ja kriisejä** sekä palautua niistä
 - **Kansallinen kokonaisturvallisuuden mallia** voidaan pitää resilienssin käytännön operationalisointina, joka yhdistää **ennakoinnin**, varautumisen ja yhteistoiminnan ja toipumisen periaatteet ja käytännöt
- ”Meidän yhteiskunnallinen osaaminen ja varustautuminen on surkukupaisan hyvä. Jos resilienssi olisi olympialaji niin meillä olisi varma mitali. Ei ole semmoista tilannetta mihin suomalaiset viranomaiset ei harjoittelisi joka päivä. Löytyy, välinettä, vempettä, rahaa, miestä ja naista, koira ja asetta ja hirvittävä kapasiteetti juuri näin.” (Haastattelusitaatti)*
- Mikä on pisin aika jolloin oma elämäsi on vakavasti häiriintynyt ulkopuolisesta syystä sähkön, lämmön, ravinnon, liikkumismahdollisuuksien, kommunikaatioyhteyksien yms. puuttumisen takia – suomalainen yhteiskunta toimii hämmästyttävän hyvin... **siis mikä on ongelma?**

Se on: ongelmien ”ilkeydellisyys” ja ”systeemisten epäonnistumisten” ennakoimisen ongelma

- Nykyisen elämänmuodon mahdollistava keskinäisriippuvuuden maailma muodostuu useista toisiinsa konstikkaasti kytkeytyneistä osista.
- Tässä ympäristössä asioiden välinen kausaalinen rakenne ”hämärtyy” ja on vaikea sanoa ja ennakoida miksi jotain tapahtuu tai ei-tapahtu (kompleksisuus)
- Ennakointikyky muodostuu kyvystä kontrolloida, havainnoida, kommunikoida ja ymmärtää itseään ja muutosta...kompleksisessa systeemissä nämä kaikki enemmän tai vähemmän ”menetetään”
- Jos emme tiedä miksi, on vaikea tietää mitä pitäisi tehdä silloinkin kun ratkaistavan ongelman ehdot ja kriteerit eivät ole enää yksinkertaisia

”ongelmahan näissä viheliäisissä systeemeissä on tietenkin se että **meidän meidän kokemus ei tue tilanteen tulkintaa**. Päinvastoin, se saattaa aiheuttaa sen että se on merkittävästi **harhainen**” (haastattelusitaatti)

”Meillä on niin sanottu **teknis-rationaalinen ennakkoinnin imperatiivi**. On riskianalyysit ja kaikki pitäisi pystyä ennakoimaan. Isot jutut mitä meillekin on sattunut yli 20 vuoden aikana, **ovat olleet aina yllätyksiä**.” (haastattelusitaatti)

Titanic esimerkkinä ”systemisestä kämmistä”

Superkuu, enemmän
jäävuoria etelämpänä

Siirtolaisuuden aika
(1820- 1930)

Kova kilpailu

Isommat hienot laivat
kilpailuetuna

Nopeuskilpailu

Vajavaiset
turvallisuus
standardit

Huono
johtaminen
(White Star
Line)

Kapteenin
päättös ajaa
korkeaa
nopeutta

Perämiehen
paniikki

Tekninen
idea
laivasta
yhtenä
pelastusven
eenä

Laivanrakennuksen
huono laatukontrolli

Nopeus oli reitinvalinnan
kriteeri

Kiikarit hukassa

Radistien
bonusjärjestelmä

Uppoamattomuus- usko

Teknisen rationaliteetin
voittokulku

Lähde: Hanen 2017

Mitä siis yritämme ymmärtää ja parantaa

- Mitkä ovat yhteiskunnallisen muutoskyvykkyyden tai sen puutteen systeemiset peruselementit ja prosessit (juurisyyt)?
- Mitkä ovat edellä mainittujen tilaa kuvaavat havaittavat ominaisuudet?
- Mikä on näihin kohdistuva ulkoinen ja sisäinen muutospaine? (tunnistetaan muutoksen suuntia ja muutostekijöitä sekä näiden keskinäisriippuvuuksia)
- Mikä on yhteiskunnan toimintaan kohdistuva mahdollinen rampauttava epäjatkuvuus (eri kehityskulkujen ja muutostekijöiden **vaikutusten yhteisvaikutus**?)
- Millaista ennakointitietoa ja ennakointijärjestelmää tarvitaan päätöksenteon ja tilannetietoisuuden tueksi erilaisissa POR - ympäristöissä (nykyinen järjestelmä fragmentoitunut)

Kokonaisturvallisuuden ennakointitoiminta (Lähde Winland –hanke)

